

El reportatge

Text i fotografies, Josep Xicota

Viladordis, història, llegenda, art i salut

Santuari de Santa Maria de Viladordis, també conegut com de la Salut

Sovint, quan parlem d'algun tresor romànic, pensem immediatament en grans monestirs, i si ho fem de natura en estat pur en algun dels molts i bells indrets del nostre Pirineu. Doncs molt a prop de casa, a poc més d'un parell de quilòmetres de la gran i contaminada conurbació manresana, hi ha la petita entitat de població de Viladordis, a tocar el riu Llobregat. Aquí, com veureu, hi trobarem una mica de tot això.

L'origen d'aquest veïnat es remunta a l'existència de dues viles rurals de probable ascendència romana: la vila Major i la vila d'Ordis, ja documentades l'any 983. El nom Viladordis ens ve del llatí *Villa Ordeorum* per ésser terreny adobat per al cultiu de l'ordi, o sigui *Vila d'Ordis*.

L'indret, envoltat de conreus i boscos, és bàsicament agrícola amb un petit nucli urbà i algunes cases disseminades al voltant de la parròquia de Santa Maria de Viladordis, també dita de Vilamajor i popularment coneguda com Mare de Déu de la Salut, ja documentada al segle X.

Santa Maria de Viladordis

L'entrada al recinte de Santa Maria de Viladordis el fem per un estret camí, enmig d'una frondosa i variada vegetació, impregnats de l'olor a terra boscosa típica d'aquesta època de l'any. En primer lloc, a la nostra esquerra, cal fixar-se en el petit absis romànic annexat al temple al segle XIII i en el mateix jardí, uns metres més endavant, en el sarcòfag medieval de tipus antropomorf que hi ha a la dreta, datat al s. IX o X, que va quedar al descobert arran d'unes excavacions fetes als anys 70.

Vist això ja entrem a la esplanada on s'aixeca el santuari i la resta d'edificacions enmig d'una gran planura i sobre un petit puig. En ella hi ha el temple amb el seu campanar, segles X i XVI respectivament, la casa de l'ermità –s. XIV- i la casa parroquial, s. XIX.

L'accés a l'edifici es fa ara per una porta oberta modernament. L'original, autènticament romànica, avui no manté la primitiva funció ja que només ens introdueix a la capella del Sant Crist, actualment adossada al mur meridional i on s'hi troba també una pila baptismal de pedra, probablement del segle XI o XII.

Sarcòfag medieval de tipus antropomorf datat als segles IX o X

Portalada romànica amb la pila baptismal

Quan parlem de tants segles enrere les dates poden variar segons les fonts de les que beguem, de vegades de manera ostensible. Tal és el cas, a tall d'exemple, del sarcòfag que hem esmentat que alguns situen al voltant del segle X i altres consideren que es tracta d'una peça dels segles XII-XIII. S'addueix en aquest cas, com a causa del desconeixement, l'absència de cap mena d'ornamentació, cosa que en dificulta la datació.

Pel que fa a la cronologia de la construcció, ateses les notícies històriques i l'estructura de l'edifici, tot indica que es tracta d'una renovació feta en el mateix solar on abans hi hagué una capella pre-romànica, construïda probablement a la primera meitat del segle X i destruïda possiblement el 999 per les forces d'Al-Mansur.

Reconstruïda de nou es veu que fou enderrocada per segona vegada en la incursió de l'exèrcit almoràvit el 1114. Això propicià una nova reconstrucció a partir d'alguns elements subsistents, duta a terme bàsicament durant el segle XII.

El que si és patent a primera vista, i sobretot pels bons amants de l'art romànic, és la importància i rellevància de la que fou l'antiga porta d'accés al temple. La de Santa Maria de Viladordis, amb les seves quatre arcades decreixents, destaca sobretot per la seva elegància i bellesa.

L'església, que ha perdurat fins els nostres dies, respon a una construcció bàsicament romànica composta per una única nau coberta amb una volta de canó de mig punt i l'absis acollit per una volta d'un quart d'esfera. Curiosament es pot observar que la volta de l'altar no és ben bé rodona sinó més aviat apuntada, el que denota una influència ja indicativa d'un gòtic molt primitiu.

El conjunt és presidit per una talla de fusta policromada de tons apagats, datable al segle XIV, amb la Verge i l'Infant Jesús. L'estructura i configuració que veiem actualment de la imatge es deu a la radical restauració feta per l'artista manresà Josep Maria Rossell i Illa.

Santa Maria de Viladordis celebrà l'any 1983 el seu mil·lenari amb diferents actes religiosos i culturals i la interessant publicació d'un recull de treballs sota el nom de "[Viladordis mil·lenària i el pelegrí Ignasi de Loiola](#)".

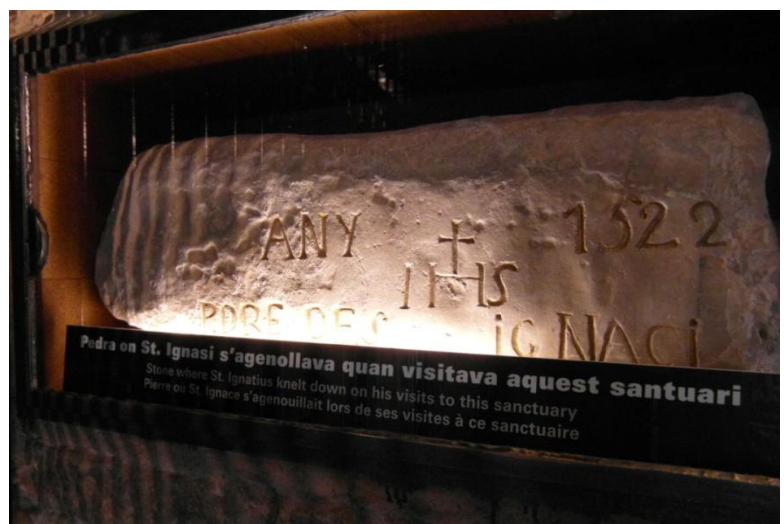
El temple depengué de la Seu de Manresa i va ser-ne una de les set esglésies filials.

Santa Maria de Viladordis i Sant Ignasi de Loiola

És del tot impossible parlar de Santa Maria de la Salut sense referir-nos a les visites que Sant Ignasi feia a la parròquia i a la venerada imatge de la Mare de Déu.

La llegenda manresana ens recorda que el Sant visitava sovint Viladordis i es té testimoni de que el pelegrí passava nits senceres en aquest santuari on vetllava de genolls.

Tot just en entrar al temple, i a la nostra dreta, es conserva la pedra on s'agenollava i en la que s'hi pot llegir gravat el seu nom i la data de 1522.

Pedra en la que Sant Ignasi de Loiola vetllava agenollat

Ignasi de Loiola, l'home

Iñigo López de Recalde va néixer a Loiola -Guipúscoa- el 1491 i morí a Roma l'any 1556. Aquest basc estava predestinat ja de jove, a causa de l'educació rebuda, a ser home d'armes o dedicar-se a Déu. Finalment fou ambdues coses, militar, poeta i el primer "General" de la Companyia de Jesús, que ell mateix fundà.

En la seva etapa militar i quan es trobava defensant el castell de Pamplona va caure ferit en una cama. Mentre s'estava guarint de les ferides i descansant a la seva localitat natal de Loiola va decidir fer un gir a la seva vida i peregrinar a Jerusalem.

Per a fer-ho haver d'embarcar-se al moll de Barcelona. La ciutat, però, es trobava tancada i assolada per la pesta i Ignasi s'allotjà a Montserrat, on deixà els seus vestits i l'espasa als peus de la Mare de Déu la nit del 24 al 25 de març de 1522. Vestit amb parracs i descalç vingué a Manresa aquell mateix dia on va romandre fins a principis de febrer de l'any següent, vivint a la que avui coneixem com la Santa Cova i duent una vida de pobresa, oració, i penitència. Vet aquí els lligams de Sant Ignasi de Loiola amb Viladordis i la ciutat de Manresa. (1)

Actual façana des d'on s'accedia antigament al cementiri adossat

Viladordis

Viladordis és una entitat de població i barriada que es troba enclavada a l'est del nucli urbà de Manresa, tot vorejant la dreta del riu Llobregat.

En un document sobre l'establiment de terres de l'any 1410 hi diu: *ab el camí que va de dita església al Mas Marçet i ab honor del castell de Viladordis*; i a l'Arxiu Comarcal de Manresa es troba un llibre en el que hi llegim: *ab cementiri i ab honors de dit castell*. Sembla per tant que la vila estigué fortificada amb un castell.

La zona conté un petit nucli de carrers urbanitzats i multitud de cases disseminades.

A l'alzinar del bosc de les Marcetes s'hi han trobat restes arqueològiques del període neolític, alhora que l'indret ha estat recuperat com un lloc de lleure. La masia de les Marcetes conserva també el record de freqüents visites fetes per Sant Ignasi de Loiola.

Viladordis és un indret d'obligada visita per a tothom i molt especialment per als manresans. Com apuntem en el nostre titular en ell hi trobem una molt interessant fusió d'història, llegenda i art així com un lloc de natura, esbarjo i salut en majúscules. L'amplia zona fluvial i conreada, així com els seus boscos, el converteixen en un autèntic jardí i pulmó verd de la ciutat de Manresa.

Text i fotografies sotmeses a la llicència de Creative Commons: [Cc-By-Nc-Nd 2.5](#)

Descarregueu les fotografies en alta resolució [aquí](#): Arxiu zip de 22 Mb.

Visualitzeu o descarregueu en format pdf "[Viladordis mil-lenària i el pelegrí Ignasi de Loiola](#)"

Webs relacionats amb el tema

La pàgina d'informació de l'[Ajuntament de Manresa sobre Viladordis](#).

[Ignacio de Loyola – Wikipedia](#). Com bé sabeu Wikipèdia us dona l'opció d'escollir entre diversos idiomes, però en aquest cas és molt més acurada la versió en castellà que no pas la catalana.

Editorial

Amb l'arribada del número 2 d'aquesta revista digital arriben també algunes novetats. En principi, i gràcies a la iniciativa de "La xarxa de blogs de Racó Català", **Manresa a cop d'ull** estrena un [web](#) en el domini "blog.cat". De moment, però, el seu servidor és desesperadament lent. Estem segurs que amb una mica de temps això millorarà. També, des de fa ben poc, tenim pàgina a les xarxes socials, a [facebook](#) de moment. Aquestes són eines que, junt amb la nostra adreça de correu electrònic, manresaacopdull@gmail.com, ajudaran de ben segur a millorar la comunicació entre nosaltres.

Finalment hem de destacar la digitalització del recull de treballs anomenat **Viladordis mil·lenària i el pelegrí Ignasi de Loiola** que podeu visionar i desar. Es tracta d'una publicació feta per Mn. Melitó Tubau i Espelt, qui havia estat rector de Viladordis, en motiu de la celebració del mil·lenari del Santuari de Santa Maria de la Salut. Són una seixantena de fulls amb un contingut francament interessant del que en queden molt poquets exemplars en format paper i cap a la venda. La seva digitalització permet la disponibilitat per a tothom qui ho vulgui i la seva continuïtat en un format més perdurable en el temps.

Acabem pensant en com serà el proper exemplar per un motiu, veurà la llum a principis de desembre. Amb el Nadal a les portes la vostra aportació serà més que mai cabdal. Gràcies i fins aviat.

Taulell d'activitats

L'entitat ecologista manresana **Meandre** ha organitzat pel proper diumenge, dia 11 d'octubre, una sortida de Marxa Nòrdica per l'Aiguabarreig Llobregat i Cardener - Torre del Breny. A partir de les 9 del matí i amb sortida des de la plaça de la Reforma, els participants aniran cap a la Font de Sant Pau i la fàbrica Blanca, el Mal Balç, entorn de gran valor geològic, i la llera del riu Llobregat, en un tram on el pas dels anys ha esculpit un cingle majestuós poc abans de trobar-se amb les aigües del riu Cardener. Seguidament seguiran cap a la Torre del Breny. La tornada anirà per Can Font, Mal Balç, Sant Pau, Pont Vell amb finalització de nou a la plaça de la Reforma després d'un recorregut d'uns 15 km.

Centre Excursionista Montserrat.

L'11 de novembre excursió a les **Tines de la vall del Flequer**, a la veïna població de Rocafort, dins l'entorn de les Valls del Moncau. La sortida es farà les 9 del matí des de l'aparcament del Carrefour, davant del Bages Centre.

El 25 de novembre sortida de senderisme, amb un nivell mitjà de 600 metres de desnivell, al Castell de Milany, a la comarca d'Osona.

Així mateix us podeu descarregar dels següents enllaços el [Calendari d'Excursions del CEM 2012-2013](#) i, de manera detallada, els seus [Cursets d'orientació](#).

Programació del Cine Club Manresa

Dg. 4 · CRYING WITH LAUGHTER

DIRECCIÓ i GUIÓ: Justin Molotnikov
Teatre Conservatori
18:30h. / 5 €

Dg. 18 · PROFESOR LAZHAR

DIRECCIÓ i GUIÓ: Philippe Falardeau
Teatre Conservatori
18:30h. / 5 €

De l'1 al 30 de novembre de 2012

Dj. 8 · ¡IVIVAN LAS ANTÍPODAS!

DIRECCIÓ: Victor Kossakovsky
Auditori Caixa de Manresa
20:00h. / Entrada gratuïta

Dg 25 · LAS NIEVES DEL KILIMANJARO

DIRECCIÓ i GUIÓ: Robert Guédiguian
Teatre Conservatori
18:30h. / 5 €

CLUB DE LITERATURA INFANTIL:

Biblioteca del Casino de Manresa

Calendari 2012-2013

“Mares, pares, mestres... interessats en el llibre per a infants, ens trobem el segon dimarts de cada mes, a ¼ de 7 de la tarda, a la Biblioteca del Casino, per a intercanviar opinions al voltant de la lectura i la literatura infantil i juvenil i comentar les novetats més interessants”:

- 13 de novembre
- 11 de desembre
- 15 de gener
- 12 de febrer
- 12 de març
- 9 d'abril
- 14 de maig
- 11 de juny

ESPai MEMÒRIES:

Museu Comarcal de Manresa

Exposició “Aparèixer-desaparèixer”:

Fins el 30 de novembre mostra de **Jesús Galdón** sobre la destrucció del patrimoni pels conflictes bèl·lics, i en concret aprofundint en el fets succeïts a **Manresa** en començar la **Guerra Civil**.

Exposicions “La ciutat ferida” i “Art i guerra” fins el 25 de novembre:

La ciutat ferida, Manresa, 1936-1937. La destrucció de monuments durant la **Guerra Civil**. Recerca i guió de l'exposició; Associació Memòria i Història de Manresa.

Art i guerra, destrucció, espoli i salvaguarda del patrimoni durant la **Guerra Civil**. Produïda pel Museu de Mataró amb el suport de l'Àrea de Coneixement i Noves tecnologies de la Diputació de Barcelona.

Els museus de Manresa

Museu Comarcal

Via de Sant Ignasi, 36-40

93 874 11 55

Divendres i dissabte:

de 10 a 14 h. I de 17 a 20 h.

Diumenges i festes :

de 10 a 14 h.

Entrada general: 3 €

Gratuïta: jubilats, menors de 16

anys i tots els divendres per a

tothom.

Museu de Geologia

Av. Bases de Manresa, 61-73

93 877 72 41

Diumenge de 10 a 13 h.

Altres dies visites concertades

Entrada gratuïta.

Museu de la Tècnica

Crta. De Santpedor, 55

93 877 22 31

De dimarts a diumenge:

de 10 a 14 h.

Entrada general: 3 €

Reduïda: 1,5 € per a jubilats, estudiants i nens de 12 a 16 anys.

Gratuïta: menors de 12 anys, docents i Club Súper 3.

Afegitons:

En la informació sobre els museus manresans publicada en el passat número de **Manresa a cop d'ull**, corresponent al mes d'octubre, hi havia uns parell d'errades. Una d'elles feia referència als preus de les entrades i l'altra a l'existència d'un carnet comú a tots ells. Un vell petit tríptic de butxaca trobat on no havia de ser-hi en va ser la causa. Lamentem si això pot haver dut a engany a algú.

(1) Les informacions sobre les circumstàncies que envoltaren la presència d'Ignasi de Loiola a Barcelona són una mica diferents segons vinguin d'una o altra font. Cap d'elles, però, qüestiona els fets de Montserrat i la llarga estada del pelegrí a Manresa.